

Phạm Duy Thái Hằng Hàng Xóm của Tôi

Văn Quang

Khu cư xá Chu Mạnh Trinh xây dựng vào khoảng trước năm 1960, tôi không nhớ rõ vào năm nào. Nhưng khi tôi bắt đầu làm cư dân của khu cư xá này, người ta gọi nó là khu cư xá nhà băng, vì một ngân hàng xây dựng bán cho nhân viên của họ rồi mới bán cho người ngoài. Nhưng sau đó nhà băng xây dựng nhiều khu cư xá khác nữa nên người ta lại gọi là cư xá Chu Mạnh Trinh để dễ phân biệt. Bởi ở ngay đầu con đường Chi Lăng (nay là đường Phan Đăng Lưu), ngay ngã tư Võ Di Nguy - Chi Lăng - Võ Tánh thuộc quận Phú Nhuận, Sài Gòn có một ngôi trường Chu Mạnh Trinh nên cái tên khu cư xá thành hình từ đó và cho đến nay người ta vẫn chưa quên. Không ai gọi là cư xá Phan Đăng Lưu cả dù cái hẻm lớn vào cư xá nằm ngay số 215 trên con đường này.

Năm đầu tiên tôi đến làm cư dân của cư xá, vào khoảng năm 62 gì đó, tôi đã thấy gia đình anh Phạm Duy ở đó rồi. Hồi ấy, tôi thuê được một căn nhà trệt, phía trong con hẻm thứ nhất phía tay mặt cư xá của vợ chồng một ông đại úy cùng đơn vị với tôi. Nhưng được ít lâu thì bà vợ hai của ông này đến yêu cầu gia đình tôi dọn đi ngay để bán. Bà ta đưa gia đình tôi đến ở tạm trong ngôi nhà người quen bà và nói là sẽ cho thuê lại một phần căn nhà đó. Thế rồi bà ta "mất đi không trở lại" và người chủ nhà nói là không biết gì về chuyện cho thuê nhà, bà này chỉ nói là cho gia đình tôi ở tạm vài ngày. Thế là tôi biết tôi bị lừa dọn ra khỏi nhà, bà này mang con bỏ chợ. Tôi trở nên bơ vơ phải phân tán gia đình mỗi người đi một nơi, người về nội, kẻ về ngoại tá túc một thời gian.

Trong lúc chạy đôn chạy đáo lo tìm nhà thì bất ngờ tôi đến tòa báo VNTP đưa bài, một người làm nhà in giới thiệu cho tôi sang lại một căn nhà lầu ngay mặt tiền, cũng trong khu cư xá này. Tôi đến xem, căn nhà quá tốt, có lầu suốt tầng hoàng. Theo luật lệ bất thành văn của Sài Gòn hồi đó cứ sang nhà là kể như làm chủ, tránh chữ mua vì nếu mua thì phải đóng thuế. Chuyện đó thành thông lệ. Nhưng sang thì nặng tiền quá, làm sao tôi sang được? Nhân trong một buổi chiều ngồi ở "Tour D'argent", hay còn gọi là "mỏm đầu láo" nhưng nói nôm na ra là "cột cờ Thủ Ngữ" ở bên bờ sông Sài Gòn, tôi tả oán về cái sự long đong vì nhà cửa của tôi, ông bạn Phan Lạc Phúc - tức ký giả Lô Răng - bèn hát hàm hỏi cái nhà sang lại bao nhiêu, ông có bao nhiêu? Tôi bèn khai bừa là có một nửa tức là bốn chục ngàn, còn thiếu một nửa. Ông bạn Lô Răng phán ngay: "*Nhà tôi rất ủng hộ các bạn mua nhà hay đúng hơn là làm những chuyện có ích vợ, có lợi cho con như thế*". Vậy là ngày hôm, sau ông ấy mang đến cho tôi mượn bốn chục ngàn, tôi chạy bờ hơi tai mới có đủ tiền sang căn nhà đó. Từ năm ấy tôi chính thức là cư dân của khu cư xá này.

Người đến đầu tiên tôi chỉ biết có gia đình anh Phạm Duy, chiếm một khu rộng rãi ngay mặt tiền con hẻm lớn. Rồi đến căn nhà của nữ tài tử Thẩm Thúy Hằng khi cô mới lập gia đình, căn nhà nhỏ nằm cuối cùng của con hẻm thứ ba phía trái tính từ ngoài vào. Sâu hơn chút nữa là nhà của ông Hồ Anh độc thân - chủ báo Ngôn Luận và Văn Nghệ Tiền Phong.

Một vài năm sau, đất lành chim đậu, một số gia đình văn nghệ sĩ khác cũng lục tục kéo đến ở rải rác trong khu cư xá yên tĩnh ấy. Có thể kể gia đình nhà văn Nguyễn Mạnh Côn, nhạc sĩ Dương Thiệu Tước - Minh Trang và "cháu" Quỳnh Giao, nghệ sĩ Năm Châu, đạo diễn Hoàng Anh Tuấn, nữ danh ca Mộc Lan, danh ca Anh Ngọc, nhà văn Duyên Anh, nhà báo Linh Lan, nhà văn Đỗ Tiến Đức, nhạc sĩ Hoàng Nguyên, nhà báo Trịnh Viết Thành. Những năm sau đó, có một số gia đình "lên đời" hoặc "xuống đời" đã dọn đến nơi ở mới. Có lẽ còn một số "cư dân văn nghệ" khác nữa mà đến nay sau 27 năm bị văng ra khỏi khu cư xá ấy tôi không còn nhớ hết. Nhưng dù sao thì hồi đó khu cư xá Chu Mạnh Trinh cũng được nhiều người biết đến, nó như khu cư xá của nghệ sĩ, không giàu mà cũng không nghèo của thành phố thời bấy giờ. Nhưng đặc tính của khu cư xá này là nó hoàn toàn biệt lập, dường như nó không liên quan đến phường xã nào, không ai trên nó và không ai dưới nó. Còn những gia đình dù là nghệ sĩ cũng ít đi lại với nhau, dù hàng ngày vẫn gặp nhau và biết nhau ở

đâu quanh đó. Chỉ có một vài nhóm gia đình sống thân thiện gần gũi với nhau như tôi với Hoàng Anh Tuấn, Anh Ngọc, Nguyễn Mạnh Côn. Tối đến là nhà nào nhà nấy đóng cửa im ỉm, thỉnh thoảng mới nghe một tiếng xe hơi êm ru lướt đi hoặc tiếng xe máy nổ ngoài đường. Xóm an ninh, dễ chịu, chẳng ai để ý tới ai. Tuy vậy làm sao tránh khỏi những điều nọ tiếng kia lan truyền âm ỷ do những cô giúp việc quen nhau ngoài đầu ngõ mang chuyện chủ nhà đi "kháo" lại.

Có một thời trong con hẻm phía bên kia đường Chi Lăng, người ta xây dựng một khu cư xá và một vài biệt thự khá đẹp. Có một con hẻm được đặt tên là đường Nhất Linh. Trong một bữa ăn, chúng tôi đã có lần nói với nhau một chuyện vui: *"Biết đâu sau này khu cư xá nhà mình sẽ mang tên Nguyễn Mạnh Côn hay Phạm Duy? Và cũng có thể là Minh Trang hay Dương Thiệu Tước hoặc Hoàng Anh Tuấn lắm chứ"*. Bữa đó không có Duyên Anh, nhưng sau này khi gặp Duyên Anh ở tòa soạn báo Tiếng Vang, nó nói: *"Tao nghe chúng mày định đặt tên cư xá là Phạm Duy hay Nguyễn Mạnh Côn, sao không đặt tên tao cho dễ nhớ?"*. Tôi cười chọc lại: *"Đặt tên mày rồi đi đâu chúng tao cũng mang tiếng là Lê Sơ Vơ"*. Nó đáp lại: *"Moa sơ vợ moa chứ có sơ vợ toa đâu"*. Đại khái là khi ở cư xá chúng tôi không gặp nhau, nhưng gặp nhau trong công việc thì vẫn thân thiện hơn vì là người cùng xóm.

Trường hợp của tôi và anh Phạm Duy cũng vậy. Anh cộng tác với đài phát thanh QĐ, gặp tôi hàng tuần trong đài nhưng về nhà thì hầu như chúng tôi không sang nhà nhau bao giờ. Tôi chỉ sang nhà anh một lần duy nhất vào cuối năm 1974, khi anh dọn sang nhà mới, cách đó vài chục thước, căn nhà cũ bán lại cho ông Nguyễn Mạnh Côn. Chị Thái Hằng đi qua nhà tôi, chị bảo tôi: *"Anh rủ các bạn bè ghé sang nhà tôi chơi nhé. Nhà tôi đang làm một chỗ cho các anh ngồi chơi ngoài vườn, thơ mộng lắm"*. Tôi sang nhà anh khi vừa được trang trí khu sân vườn rất hữu tình. Những hòn giả sơn, bể nước lớn trước nhà, những hàng cây, những phiến đá rải rác đây đó. Đúng là nơi dưỡng già thật tuyệt.

Nhưng tôi không có ý định diễn tả về những "cảnh quan" chưa hoàn chỉnh mà anh đã phải rời xa đó. Hôm nay tôi cũng không nói về những điều và mọi người đã biết về anh. Những bản nhạc bất hủ, những lời ca tinh tế và cả những chuyện linh tinh phía trước và phía sau con người Phạm Duy. Tôi xin được kể về chị Thái Hằng - chắc ai cũng biết đó là bà xã của anh Phạm Duy - một cư dân trong cư xá của tôi.

Trước năm 1975 và sau này những năm 2000, tôi đã có nhiều dịp gặp anh Phạm Duy. Tôi có nhận xét rất thành thật nếu ở con người tình cảm của anh, luôn hiện diện hai chữ Phạm Duy lớn như cây đại thụ thì ở chị Thái Hằng trong xóm tôi, chị là người đàn bà sống rất bình dị, chưa bao giờ chị chứng tỏ rằng mình là một cái gì đó, ít ra thì cũng là vợ một nhạc sĩ có tên tuổi. Nói khác đi, chị không phải là bà Phạm Duy nổi tiếng và cũng chẳng phải đã từng là một nữ danh ca thượng thặng của ban hợp ca Thăng Long. Gia đình chị là một gia đình nghệ sĩ tên tuổi: Thái Thanh, Hoài Bắc, Hoài Trung và những anh em như Phạm Đình Sỹ, Kiều hạnh, cô cháu Mai Hương. Chị sống chan hòa, như một người chị mẫu mực, hiền hậu. Đối với người trong xóm chị hoàn toàn là một người đàn bà bình dị, không xe xua, không làm dáng, thân thiện với mọi người một cách chân thành chứ không phải là thứ "nhún mình" để che giấu một thứ hào quang. sau gáy. Trong tất cả mọi trường hợp, chị bình thản, vui vẻ. Suốt những năm tháng dài từ khi các con anh Phạm Duy còn nhỏ cho đến khi lớn lên, tôi chưa từng thấy chị phải to tiếng với bất kỳ đứa nào và trong xóm đó chị chưa từng làm mất lòng ai. Sự khoan hòa, dung dị của chị có thể là một tấm gương lớn cho người phụ nữ.

Gần đây vụ tai tiếng ở nước Mỹ giữa ông Clinton với một cô thư ký và thái độ khôn ngoan của bà Hillary Rodham Clinton đã khiến nhiều người nể phục. Chuyện đó làm tôi nhớ lại vào khoảng vài chục năm trước đây, khi có chuyện linh kinh của anh Phạm Duy, thái độ của chị Thái Hằng còn đáng khâm phục hơn. Báo chí cố tình khai thác một điều gì đó ở chị, nhưng họ đã không thể nào đạt được mục đích. Tôi nhớ mãi câu trả lời rất dịu dàng của chị với phóng viên: *"Tôi hoàn toàn tin tưởng ở chồng tôi"*. Vậy là chẳng còn gì để nói. Sau này cũng vậy, dù bất kỳ chuyện gì trong xóm, chị cũng thản nhiên cười xòa. Ngay cả cách ăn vận thường ngày của chị cũng rất giản dị như bao nhiêu người giản dị khác trong xóm. Và tôi để ý thấy rất ít khi chị xuất hiện

bên cạnh chồng và các con ở hầu hết những cuộc vui. Chị chỉ xuất hiện trên sân khấu với ban hợp ca Thăng Long, rồi thôi, sau này tôi không thấy chị trên sân khấu hoặc trong những cuộc tiếp tân nào nữa.

Cái bóng cực kỳ thâm lặng đó làm nên tính cách lớn con người của chị Thái Hằng. Đó là điều, với tư cách là một người từng có hơn chục năm là hàng xóm của gia đình anh Phạm Duy, là một cư dân cũ của khu cư xá Chu Mạnh Trinh - khu cư xá của những người nghệ sĩ Sài Gòn xưa - tôi muốn nhắc đến Chị Thái Hằng hơn tất cả những gì mà anh Phạm Duy đã có. Tôi tiếc một điều là khi chị Thái Hằng mất ở Mỹ, tôi không thể tiến đưa chị. Nhưng từ trong đáy sâu tâm hồn tôi, chị mãi mãi vẫn là một người phụ-nữ- nghệ- sĩ rất xứng đáng được mọi người kính trọng. Đó là một lẽ công bằng.